

BURHAN
SÖNMEZ

Îndrăgostiții
de Franz K.

Traducere din limba turcă și note de
Luminița Munteanu

TREI

„L-ai iubit cât a fost viu și l-ai iubit și după aceea. Dacă l-ai iubit, n-a fost un păcat că l-ai omorât. Sau e mai mult de-atât?“

Ernest Hemingway, *Bătrânul și marea*¹

„Va să zică vreți să-mi ardeți cărțile, domnule?“
Miguel de Cervantes, *Don Quijote de la Mancha*²

1. Traducere de Radu Pavel Gheo, Polirom, Iași, 2007, p. 144.

2. Traducere de Sorin Mărculescu, Litera, București, 2020, vol. I, cap. 32, p. 511.

BERLINUL DE VEST SECȚIA DE POLIȚIE

Orașul Berlin este împărțit în două de un zid. Cei care se abat pe acolo în vara anului 1968 se uită la zidul lung cât o zi de post și se plâng de arșița care devine tot mai amarnică, precum și de autobuzele care întârzie să se arate.

Camera de interogatoriu de la subsolul secției de poliție din Bulevardul Friesen este răcoasă. Încăperea este stăpânită de mucezeala care se răspândește din zidurile de piatră.

Comisarul Müller stă așezat în fața suspectului Ferdy Kaplan; își aprinde o țigară și suflă fumul în aer. Cercetează din priviri hârtiile împrăștiate pe masă și mormăie pentru sine.

Comisarul Müller: „Da, numele folosit în pașaport...”

Ferdy Kaplan: „Folosit?! Este vorba de numele meu real, Ferdy Kaplan. Asta n-are însă importanță.”

Comisarul Müller: „Ce anume n-are importanță?”

Ferdy Kaplan: „Numele...”

Comisarul Müller: „De ce?”

Ferdy Kaplan: „O să găsiți lămuririle necesare în documentele din fața dumneavoastră. Ele au să vă ofere răspunsuri la toate întrebările pe care mi le adresați.”

Comisarul Müller: „Măcar de-ar fi așa, domnule Kaplan! O să aflăm însă răspunsuri la unele dintre întrebări chiar de la dumneavoastră. Nu-i așa, băieți?” (Râde către ceilalți trei polițiști aflați în încăpere.)

Ferdy Kaplan: „Urmează să aflați de unde și de la cine am procurat arma?”

Comisarul Müller: „Ajungem și acolo! Potrivit înscrisurilor din dosar, sunteți cazat în Steglitz¹. Mama dumneavoastră este nemțoaică, iar tatăl, turc. Rezultă că locuiți la Istanbul. Vă duceți foarte des la Paris. Spuneți-mi mai întâi când ați venit la Berlin!”

Ferdy Kaplan: „Eu m-am născut aici. Sunt de prin partea locului. Nu vorbiți cu mine de parcă aș fi un venetic!”

Comisarul Müller: „Sunteți de prin partea locului, numai că în cea mai mare parte a timpului locuiți prin alte părți.”

Ferdy Kaplan: „Acesta nu este un delict! Dacă și dumneavoastră v-ați fi dus viața prin alte părți, poate că v-ați fi găsit o meserie mai acătării!” (Ferdy Kaplan se

1. Actualul district Steglitz-Zehlendorf, aflat în sud-vestul Berlinului și renumit pentru pădurile, lacurile și zonele sale de relaxare, este alcătuit din cartierele Steglitz, Lichterfelde și Lankwitz.

uită către polițistul care stă așezat la masa de alături și ia notițe.)

Comisarul Müller: „Nu mă plâng de meseria mea! Eu stau mai bine decât dumneavoastră în clipa asta. Nu vă gândiți la mine, gândiți-vă la propria persoană!“

Ferdy Kaplan: „Eu sunt mulțumit de scaunul pe care stau.“

Comisarul Müller: „Cum de puteți să fiți atât de sigur de dumneavoastră?!“

Ferdy Kaplan: „Dacă doriți, am să vă explic!“

Comisarul Müller: „Așa?“

Ferdy Kaplan: „Da, am să vă explic!“

Comisarul Müller: „Frumos, ce să zic...“

Ferdy Kaplan: „De unde ați dori să încep?“

Comisarul Müller: „De ce nu începeți cu momentul nașterii, ba chiar cu mama și cu tatăl... Rari sunt cei de felul dumneavoastră!“

Ferdy Kaplan: „În ce sens?“

Comisarul Müller: „Suspecții sunt, în general, scumpi la vorbă, nu se arată dornici să flecărească.“

Ferdy Kaplan: „Sunt niște indivizi lipsiți de credință, de aceea se codesc s-o facă.“

Comisarul Müller: „Vreți să spuneți că săvârșirea unui delict presupune credință?“

Ferdy Kaplan: „Eu nu consider că aș fi comis vreun delict — am făcut ceea ce-mi impunea lucrul în care cred. Trebuia săvârșit ceea ce se cuvenea a fi săvârșit.“

Comisarul Müller: „Așa, trebuia săvârșit ceea ce se cuvenea a fi săvârșit?! Adevărul e că sunt curios să aflu ce-o să-mi povestești!“

Ferdy Kaplan: „Ceea ce am să vă spun eu este deja consemnat în catastifele dumneavoastră, așa că nu mai e cazul să luați notițe! (Ferdy Kaplan privește în direcția polițistului care stă așezat la masa alăturată și ia notițe.) Mama era o susținătoare a nazismului. Tata, care era de origine turcă, împărțea aceleași convingeri. Au murit amândoi în ultimele zile ale războiului, în timpul unui bombardament sovietic. Pe mine m-a salvat dintre ruine bunicul. La un an după aceea, când s-a îmbolnăvit de rinichi, acesta și-a dat seama, pesemne, că n-avea s-o mai ducă mult, așa că m-a trimis la Istanbul, la familia tatei.

Pentru un copil de zece ani care venea dintr-un Berlin în ruine, ars din temelii, Istanbulul era un oraș fascinant. Ferdy a contemplat culorile cerului, care aici arătau cu totul altfel, printre turnuri, cupole și ziduri de cetate. A pătruns în piețele pline de freamăt și a cercetat fericirea care se oglindea pe chipurile oamenilor. A ciuit urechea la huruitul căruțelor, la troncănitul trenurilor care mergeau în suburbii și la sirenele vapoarelor. De-o parte a sa se găsea marea, la care nici măcar nu putuse visa pe vremea războiului, iar de cealaltă parte se aflau bunicii săi, pe care-i vedea atunci pentru prima oară. Acolo

nu exista teama de moarte. Bunicul și bunica și-au îmbrățișat nepotul de parcă acesta ar fi fost un dar de la Dumnezeu. L-au culcat pe o saltea așternută în odaia lor. Serile îi depăneau basmele pe care i le istorisiseră cândva și fiului lor și-i ascultau răsufierea, care li se părea familiară.

În vreme ce își îmbogățea limba turcă, Ferdy se vedea nevoit să rabde zeflemelele unora dintre copiii de la școală și curiozitatea nemăsurată a altora. Sângele său german îl înzestra simultan cu cele două aspecte contrare ale vieții. Persoana cea mai apropiată de el era Amalya. Amalya, care nu semăna cu alte fete, se lua la harță cu băieții și-l proteja. Uneori îl însoțea pe jos până acasă. Într-o zi, când pe Ferdy l-a cuprins din nou durerea de cap, s-au așezat împreună într-un luminiș înconjurat de copaci. Amalya și-a trecut mâna peste tâmpla dreaptă a lui Ferdy, care îl durea, după care l-a sărutat pe obraz. Lui Ferdy i-a trebuit o săptămână ca să se arate la fel de curajos și să-i răspundă printr-un sărut timid. Se jucau adeseori separat de ceilalți copii. S-au pitulat printre stâncile de pe țărmul mării, în Kumkapı¹, și pe după

1. Vechi cartier istanbulez situat de-a lungul țărmului nordic al Mării Marmara. Aici se află, începând din cea de-a doua jumătate a secolului al XVII-lea, sediul Patriarhiei Armene din Constantinopol (parte a Bisericii Apostolice Armene) și o serie de instituții cultural-educative reprezentative pentru comunitatea armeană din Istanbul.

zidurile de cetate prefirate prin grădinile de legume din Yedikule¹. Au cântat împreună, s-au cufundat în cărți împreună. Ferdy a reînceput să picteze. A pictat bărci pescărești, stoluri de pescăruși, apusuri de soare. Amalya l-a întrebat de ce nu aduceau acele tablouri cu picturile obișnuite. Bărcile zăceau într-o rână, pescărușii aveau aripile frânte, lumina zilei părea tulbure. Ferdy a mai zugrăvit și chipul zâmbitor, chipul senin, chipul toropit de somn al Amalyei.

Când a împlinit cincisprezece ani, Amalya s-a mutat cu mama ei în Franța. (Ferdy Kaplan nu vorbea însă despre Amalya când le istorisea polițiștilor viața sa.) În același an a murit și bunicii lui Ferdy. I-a stat inima pe nepusă masă în timp de sporovăia cu un mușteriu la taraba sa cu pește din Kumkapı. L-au îngropat în cimitirul de lângă zidurile Palatului Topkapı. În anul care a urmat, Ferdy și bunica sa se duceau la cimitir în fiecare vineri. Mai apoi se abăteau pe acolo de două ori pe an, cu ocazia sărbătorilor religioase. Viața se scurgea cu repeziciune, iar Ferdy se străduia să țină pasul cu iuțeala aceea și să crească cât mai grabnic. Dimineața se ducea la școală, iar după-amiaza o ajuta pe bunica sa

1. Celebre grădini de legume istanbuleze, care se întindeau cândva de-a lungul zidurilor moștenite de otomani din perioada bizantină și care au dispărut treptat, odată cu modernizarea orașului. Ele asigurau aprovizionarea parțială a piețelor cu produse proaspete.

la taraba cu pește. Se deprindea cu politica ascultând sporovăiala pescarilor. Tocmai ajunsese la putere partidul întemeiat de conservatori. Scena politică a țării era stăpânită de confuzie, iar puterea și opoziția arseseră, fiecare, toate punțile în urma lor. Nimeni nu vedea că o apucaseră pe o cale care urma să conducă la o lovitură de stat militară. Amalya plecase din țară la vremea când se forma noul guvern și urma să revină acasă zece ani mai târziu, la vremea când acesta se clătina. Altfel spus, tocmai atunci când au izbucnit demonstrațiile. Ferdy a văzut-o pe Amalya la una dintre aceste manifestații și a recunoscut-o imediat, în ciuda îmbulzelii care domnea în jur și a nenumăraților ani care trecuseră peste ei.

Comisarul Müller: „În ce fel a fost înrâurită existența dumneavoastră de tulburările politice? Este posibil ca tocmai aceste evoluții să fi determinat prezența dumneavoastră la secția de poliție în acest moment...”

Ferdy Kaplan: „Toate m-au înrâurit. Războiul care a distrus Germania, evoluțiile politice care au zguduit Turcia, evenimentele care au dat peste cap Franța...”

Comisarul Müller: „Franța, da. În timpul demonstrațiilor din luna mai¹ vă aflați la Paris?”

Ferdy Kaplan: „Toată lumea se afla acolo.”

1. Protestele studențești din mai 1968.

Comisarul Müller: „Și când ați venit aici?”

Ferdy Kaplan: „Acum o săptămână.”

Comisarul Müller: „Interesant! Ați părăsit Parisul în momentul când totul dădea în clocot, sub imboldul ardorii nebunești a tinerilor, și ați venit la Berlin. De ce?”

Ferdy Kaplan: „Oare nu dă și aici totul în clocot, ca să folosim expresia dumneavoastră?”

Comisarul Müller: „De aceea v-ați întors?”

Ferdy Kaplan: „Nu stă nimeni să cerceteze de ce te întorci acasă...”

Comisarul Müller: „Dacă e să faci cuiva de petrecanie, se caută o justificare.”

Ferdy Kaplan: „Vin la Berlin în fiecare an.”

Comisarul Müller: „Bine, dar ați venit direct aici sau v-ați abătut mai întâi prin Berlinul de Est?”

Ferdy Kaplan: „Nu, nici vorbă să mă duc prin Est.”

Comisarul Müller: „Vreți să spuneți că n-ați fost niciodată în Est?”

Ferdy Kaplan: „N-am mai fost în Est de când a fost divizat Berlinul.”

Comisarul Müller: „De ce? N-ați avut niciodată curiozitatea să știți cum arată cealaltă parte a orașului în care v-ați petrecut copilăria?”

Ferdy Kaplan: „De câte ori am venit la Berlin, am rămas de această parte a graniței. Aici se află casa noastră. Aici se află și mormântul bunicului.”

Comisarul Müller: „Casa dumneavoastră se află foarte aproape de Zid, însă, în ciuda acestui fapt, nu

v-ați gândit niciodată să treceți în partea cealaltă. Chiar vă așteptați să vă credem?!”

Ferdy Kaplan: „Nu mă aștept la nimic din partea dumneavoastră.“

Comisarul Müller: „Ați ucis un student, domnule Kaplan. O să aflăm noi ce legătură are asta cu granița, cu Zidul!“

Ferdy Kaplan: „N-are nicio legătură cu granița, cu Zidul.“

Comisarul Müller: „Treaba noastră e să gândim invers decât spuneți dumneavoastră...“

Ferdy Kaplan: „Eu spun adevărul. Ceea ce spun eu e la fel de adevărat ca recunoașterea propriei identități și a agresiunii mele.“

Comisarul Müller: „În cazul acesta, de ce l-ați ucis pe student?“

Ferdy Kaplan: „De ce-l tot numiți student, n-are și el un nume?!“

Comisarul Müller: „Nu știți cine era? Sau poate că nu sunteți decât un ucigaș plătit și, în consecință, le luați viața unor persoane pe care nici măcar nu le cunoașteți?“

Ferdy Kaplan: „Eu nuucid pentru bani.“

Comisarul Müller: „Atunci pentru ce?“

Ferdy Kaplan: „Îmi dați o țigară?“

Comisarul Müller: „Mai târziu. Acum să recapitulăm modul în care s-a petrecut incidentul. (Comisarul Müller se răsuțește către polițistul cu barbă aflat în picioare.) Povestiți-ne dumneavoastră ce s-a întâmplat!“